

ПРАВОТО НИ НА СМЪРТ

Студент I курс, Мариета Димитрова

Юридически факултет

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Резюме: Есето разглежда въпроса за правото на достойна смърт и необходимостта от узаконяване на еутаназията в България. Анализират се исторически, религиозни, морални и правни аспекти на темата, като се подчертава, че това право е тясно свързано с правото на живот, достойнство и лична свобода. Привеждат се примери от държави, където еутаназията е регулирана, и се изразява становището, че законодателството трябва да осигури възможност за контролирано прилагане, с цел запазване на човешкото достойнство и свобода на избора.

Ключови думи: право на смърт, право на живот, еутаназия, достойнство, свобода на избор

OUR RIGHT TO DIE

Student Marieta Dimitrova

Faculty of Law

Plovdiv University "Paisii Hilendarski"

Abstract: The essay addresses the issue of the right to die with dignity and the need to legalize euthanasia in Bulgaria. It analyses historical, religious, moral and legal aspects of the issue, stressing that this right is closely linked to the right to life, dignity and personal freedom. Examples are given from countries where euthanasia is regulated, and the view is expressed that legislation must allow for controlled application in order to preserve human dignity and freedom of choice.

Keywords: right to die, right to life, euthanasia, dignity, personal choice

Правата на личността, нейното достойнство и сигурност са провъзгласени за върховни принципи с приемане на действащата Конституция на Република България. В нея се прокламира, че „всеки има право на живот“. Тогава защо не е защитено правото ни на достойна смърт с оглед на запазване на човешкото ни достойнство? Еутаназията е практика, която не е нова за света. В историята се намират много примери за нейното осъществяване, а в днешно време е легализирана в редица държави. Вярно е, че при узаконяването на еутаназията е възможно да се осъществят злоупотреби, небомисленост и други проблеми, но според мен всеки трябва да има правото на свой избор как да завърши живота си – в мъки и страдание да изтърпи края си или да избере да прекрати житейския си път, запазил достойнството си, когато се вижда, че смъртта е неизбежна.

В миналото се виждат много случаи, в които еутаназията се е прилагала. Още в Древна Гърция и по-късно в Древен Рим лекарят е можел да подпомага самоубийството, а магистратът е имал отровна смес, която е давал на лицата, пожелали да прекратят живота си. Рим-

ският философ Луций Аней Сенека пише в своите писма: „Цялата работа е в това, какво трябва да продължаваме – живота или смъртта? Но, ако тялото не е годно за нормален живот, то защо да не освободим страдащата душа?“. Сенека е подкрепял тезата, че дееспособният човек има право да избира смъртта си. Философите през Средновековието също защитават правото на неизлечимо болните да искат прекратяване на живота, като сред подкрепящите се срещат имената на прочутите Монтекъо, Волтер, Дидро, Бейкън и други. Както се вижда от примерите в историята, правото на достойна смърт на човека е било подкрепяно и осъществявано. Идеята за евтаназията не е нова и непозната на хората, но морални, правни, религиозни и други размисли пречат за нейното осмисляне и прилагане.

В религиозен аспект евтаназията не е приемана от вярващите по света. За тях това е грях, с който се прекратява животът, даден от Бога. Според вижданията на християните решението за преход между живот и смърт е в ръцете на Бог и човек не трябва да се разпоглежда с него. Заповедта „не убивай“ от Божиите заповеди се разглежда и като забрана за акта на самоубийство, което допълнително затвърждава отхвърлянето на евтаназията от църквата. Аз съм на мнение, че всеки трябва сам да избере как да си отиде от този свят, и ако Божията воля те спира да се подложиш на евтаназия, то изборът да не го правиш отново си е твой, но възможността за другите остава налице.

В правен аспект възможността за прекратяване на живота на тежко болни пациенти съществува в Швейцария, Холандия, Белгия, Франция, Япония, Италия, Уругвай и в други държави, където е призната в единични случаи. Първата държава, която правно регламентира евтаназията, е Швейцария със Закона за „убийство от милосърдие“ (1941 г.) Въпреки това, чл.114 от Швейцарския НК съдържа привилегирован състав за убийство по молба на жертвата, който се прилага, когато не е осъществена евтаназия по съответния ред. Холандското законодателство съдържа най-пълната уредба на правото на смърт със своя Закон за евтаназията и подпомагането на самоубийството (2001 г.). За да може контролирано да се осъществява евтаназията, се изискват определени условия: болестта на пациента да бъде неизлечима и да му причинява постоянни и непоносими мъки, той да е отправил писмена молба животът му да бъде прекратен, да е вменяем и да е навършил 16 години. В Белгия условията са подобни: пациентът да е пълнолетен, да е отправил в присъствието на свидетели мотивирана молба до лекар, като той преди това трябва да се е съветвал с друго лице (обикновено психиатър). Всичко това навява на мисълта, че евтаназията, която е узаконена в другите държави, е регулиран режим, контролиран във всички случаи на осъществяване и не се допускат злоупотреби с нея поради сложната административна процедура за осъществяването ѝ.

Обръщайки вниманието си към българското законодателство, забелязвам, че евтаназията е регламентирана в някои нормативни актове, но с оглед на животните: Законът за ветеринарномедицинската дейност; Наредба № 22 за намаляване до минимум страданията на животните по време на клане или умъртвяване; Наредба № 20 за минималните изисквания за защита и хуманно отношение към опитните животни. Оттук следва да си зададем въпроса: Защо животните заслужават право на достойна смърт и избавление от страданията, но хората- не? У нас към настоящия момент законодателството относно евтаназията се изчерпва с категоричната забрана в Закона за здравето на Република България (чл. 97), както и в редица други нормативни актове (Наказателния кодекс, Конституцията и други). Съдебната практика също изразява категорично отношение по въпроса – Решение № 7 от

1985 г. по н. д. № 683 от 1984 г. на първо наказателно отделение: „Когато деецът умъртви пострадалия по негова молба, ще е налице убийство“. Но специален закон, който да дава правно регулиране на евтаназията, в момента няма, тъй като Законопроектът за Закон за евтаназията от 2011 г. не се приема от Народното събрание. Още в чл. 1, ал. 2 от законопроекта се дава определение на евтаназията: „Евтаназията е удовлетворяване на молбата на неизлечимо болния или неговите близки за ускоряване на неговата смърт по безболезнен начин, включително и чрез прекратяването на изкуствените системи за поддържане на живота.“ В него се предвижда нотариално заверена писмена молба (чл. 2) и съдебен контрол на процедурата (чл. 10, чл. 11) – решенията на Комисията могат да бъдат обжалвани пред Върховния касационен съд, включително и от прокурора, който участва в процеса, с оглед съхраняване на хуманните цели на евтаназията. Законът за евтаназията би осигурил законно и контролирано осъществяване на процедурата без рискове от злоупотреби, но за съжаление не е приет. Оставен е за обсъждане, но то касае единствено обсъждането в пленарна зала, а не общественото. Според мен това е голяма грешка, защото народът трябва да има най-голямо право на глас в приемането на закон, който касае човешките права.

Съгласно върховния закон на Република България (чл. 29, ал. 2) „никой не може да бъде подлаган на медицински, научни или други опити без неговото доброволно писмено съгласие.“ Макар и формулирано като забрана, разпоредбата от Конституцията съдържа изключението, че с писмено съгласие от страна на човека върху него може да се извършват опити. Оттук следва да си зададем въпроса кое е по-хуманно – подлагането на човек на опити или неговото желание да си отиде спокойно и безболезнено от този свят. По моя преценка отговорът е ясен, но законодателството ни не съдържа легално уреждане на правото ни на смърт като достойна личност.

Разглеждайки моралните, религиозните и правните аспекти на евтаназията, както и нейните методи за прилагане сега и в различните исторически моменти, стигаме до извода, че правото ни на живот и правото ни на смърт са безрезервно свързани помежду си. Правото на живот на личността и на достойнството са всепризнати на всеки човек права, но правото на смърт по лично желание, с което да се прекрати житейският път на човек без страдания и мъки, не се признава навсякъде. Правото на живот, макар и признато, не е абсолютно право, понеже се предвижда безнаказано неговото отнемане при действия на неизбежна отбрана или крайна необходимост, както и при смъртното наказание. Така, както тези убийства се признават за справедливи, може да се признае и евтаназията. В правото винаги има изключения. Според мен правото ни на смърт трябва да бъде зачитано и защитавано, защото то е неизменно свързано с правото ни на живот, на личен избор, на свобода, които са изключително важни за развитието на обществото и свободата на духа.